

Цетиње, 5. октобра

Из Беча долази вијест, да је положај аустриског министра спољних послова грофа Ерентала Лекса јако уздрман и да је његов пад наминован.

Као што увјеравају, гроф Ерентал је већ и оставку поднио.

Глас о одступању грофа Ерентала избија у пошљедње вријеме врло често, јер је очигледно да је његов положај доста пољуљан. Чак се говорило како се са одсуства неће ни враћати, него да ће га замијенити садашњи посланик аустриски у Цариграду марк-граф Палавићини. Још се тврди како је то свршена ствар, само што се чека да се одступању његову да извјесна форма како пад његов не би био и сувише нагао и упадљив.

Као разлог његовом паду истиче се то што политика грофа Ерентала није ни мало била по вољи високим круговима у аустријској монархији. Због тога је често и био јавно нападан. Уз то износи се како се са политиком грофа Ерентала није слагао ни сам наслѣдник аустриског пријестола. Нарочито није могао да одобри балканску политику и држање Ерентала према Словенима. Па и у самим односима са Немачком избијало је увијек словенфобство грофа Ерентала.

Што се до сада гроф Ерентал одржао тврди се, да има да захвати много јаком ослободу, који је увијек имао у мјеродавним круговима. Ти кругови не само да су га заштићавали и од њега све нападе одбијали, него су и његову политику, особито балканску, повлађивали и радили све само да грофа Ерентала одрже. Само што њихово заузимање неће моћи до краја да помогне навали, која је противу грофа Ерентала поникла и која се дана у дан све више расте, онемогућујући му даљи опстанак на положају министра спољних послова.

Да је пад његов сигуран, то нико не сумња, али је питање само времена. Искуство учи да свако ко се замјери код аустриског наслѣдника пријестола не пролази лако и не помаже му ништа да се исколеба. Судбина досадашњег министра војног Шенајха снажи ће и грофа Ерентала. У то већ нико не сумња и за то држе као у воску, да је његов пад наминован.

Што је сада покренуто питање о паду његову објашњава се тиме што се држи да је сада најпогоднија прилика за пад грофа Ерентала.

Триполитански конфликт пољуљаво је вјеру у тројни савез и изазвао велику суревњивост на Италију. Како се држи, да је кривидом грофа Ерентала Аустро Угарска била везана уз Италију више

него што треба, то се сматра, да је сада погодан моменат, да се гроф Ерентал уклони.

Они, који сачињавају залеђе грофу Еренталу и који настојавају да га одрже, одсудно устају противу његова уклањања заклањајући се за више државне интересе. Позивајући се на триполитански конфликт, они истичу како не би било ни мало политички и опортуну да баш сада гроф Ерентал падне. Зато наглашавају, да пад његов не смије никако сада да буде, јер би се тиме силно замјерили Италији, пошто би то значило отворено иступање противу Италије, што се у вишим државним интересима не би смјело дозволити.

И тако се сада води потајна борба између ове двије струје. Која ће победити не зна се, али је извјесно да ће моментална победа бити ако се успије да гроф Ерентал задржи свој положај. У питању је само вријеме, али је пад Еренталов на прагу. Ако не сада, он ће пасти првом приликом. Његов је пад, увјеравају, наминован.

Талијанско-турски рат

Врло су врлине вијести што стижу о рату између Италије и Турске око Триполиса. Можда је то зато што се строго мотри на све што се листовима јавља, али је много и до тога што се нема стварно шта да се јави. Италија је заузела Триполис, а у њему нема много турске војске. А и оно мало војске што је има, налази се у унутраљности Триполиса и чека на појачања. Полагала се нада и на арапска племена, али изгледа, да Турцима неће успети да их за своје сврхе употребе. Тако се води рат без ратовања, па и ако гдје дође до сукоба, то је мјестимично и доста слабо.

Изгледа као да је у Цариграду ратоборни дух попустио, нарочито у службеним круговима, као што стоји и то, да ни Талијанци нијесу баш толико загријани за ратовање као што то њихови листови истичу. И једнима и другима као да је више стало до мира и избјегавају, да сукоб заоштравају. Зато се из држања и једних и других назире, да су вољни, да што овај спор окончају мирним путем. Презају, да од свега овога не произађе веће зло, које би могло бити од кобних пошљедица и по једне и по друге. То одат држање и једне и друге зарађене стране. Зато се и може схватити што се и у Цариграду и у Риму прижељкује, да дође до споразума, али и једна и друга страна граби, да у томе њихови интереси не буду оштећени.

Та тежња огледа се и из писања листа „Борнале д'Италија“. Ол тврди, да је настојавање европских канцеларија да пронађу излаз из данашње тешке ситуације, отпочело и да ће све силе у њему узети учешћа.

Посредовање великих сила

Још у самом почетку сукоба држало се, да рат између Турске и Италије неће дуго трајати и да ће велике силе утицати својим посредовањем, да до споразума дође. У пошљедње вријеме чак су и неки листови писали како ће посредничку улогу испред великих сила предузети Русија и да је у ту сврху и нарочиту ноту спремила. Али од свега тога изгледа да још нема ништа. Према самом писању турских листова посредничку улогу у име великих сила није предузимао још нико. Све што је учињено, то је, веле турски листови, да су неке силе пуциле и Порти и министру војном, да посредују, али су ти предлози одбијени, пошто Порта стоји на становишту, да

Цетиње, 5. октобра

Трећи талијански дредгот „Леонардо де Винчи“ у Бенови спуштен је у море 1. ок. м., а четврти дредгот „Булијо Бекаре“ 3. ок. м.

Опет је ивице глас о кризи у аустријском министарству. Чешки листови увјеравају, да ће барон Тауч одступити и да ће га замијенити пређашњи предједник министарства Кербер, који би образовао нову владу. Из Беча те вијести побјијају и тврде, да може доћи само до реконструкције кабинета, како би ушли у кабинет и земалски министри.

Бува у Кишу све се више шири и све је јача. Побуњеници су дана у дан све више напредују и до сада су заузели неколико градова. Како уз побуњенике пристаје и војска, то је настало врло вртничко стање. Постоји бојазан, да се овај покрет противу династије и владе не изокрене противу странаца, јер ова борба носи сва објекција боксерског устава.

Стигле вијест, да је свргнути персепски шах Мохамед Алија поново скупио војску и да се јаким војском креће за Техаран.

„Berliner Tagblatt“ доноси чланак о распаду тројног савеза. Он вели да је тај савез био само од штеће савезницама и да је распад постао крајња нужа.

Између Русије и Уједињених Америчких Држава се преговори воде ради споразума, по коме би се Русија потпуно осигурала у источној Азији и обезбједила се од сваког евентуалног случаја.

За предједника Н. Скупштине у Србији изабран је Андра Николчић, а за потпредједника Коста Стојановић и Јаков Чорбић, сви старо-радикали.

од преговора не може бити ништа до год се не гарантује суверенитет Турске над Триполисом. Тек у случају, да се суверенитет призна, веле они, могло би се приступити преговору, а у току преговора и расправљању о појединостима.

Немачка савјетује Турску

Из Цариграда извјештавају „Daily Telegraph“:

Садашња турска влада настојава свим силама, да што прије могуће и мирно ријешити спор с Италијом. Свакоме је с друге стране позната ванредна дјелатност, коју је ових задњих дана развио немачки посланик барон Маршал. По дјелатности овог спретног дипломате се нагађа, да се Немачка спрема заузети важан дио у ријешању спора.

Сва је европска штампа истакла на око несавладиву потешкоћу, пред којом се налазила немачка дипломатија у Цариграду, то јест, да олакша својој савезници Италији, не губећи свог уплива над пријатељском Турском. Немачка се дипломатија жепито извукла из шкрипца ријешањем, које би задовољило Италију, не рушећи турских симпатија чак повуклаши Турску — у тројни савез. Немачка је дипломатија клеветала Француску и Енглеску, да су они нађерали Италију на овај корак, е да ју одшине од тројног савеза. Немачка није била на вријеме упозорена, па није могла на вријеме посредовати. Сад Немачка може да Турској искрено савјетује, што је њезин прави интерес. Кад се Италија буде задовољила заузећем Триполиса, неће више тражити сукоба с Турском. Тројни је савез једини својом војничком поморском силом кадар да у будуће Турску спасе од горњих несрећа. Прави непријатељи Турске су Словени и Енглези. Поттибел је велика, па би била права лудост не оставити рат, те одустати од протривања и бојкота. Треба дакле признати готову чињеницу: пристати на уступање Триполиса Италији, са своје стране Немачка ће предузети задаћу, да од Италије постигне исплату одштете и тиме би се прекинуло са несретном политиком неутралности, која је Турску сада оставила без пријатељства.

Придруживши се тројном савезу, отоманско би царство имало јемства за интегритет свог територија, јер би у будуће државе тројног савеза сматрале као „casus belli“ сваки напада, на који било когад турског земљишта.

Турци о одбрани Триполиса

Нарочити дописник „Temsa“, који се налазио на пароброду „Taifa“ и који шаље вијести из задње туниске луке на граници Триполиса, путовао је са турским официром Фети-бегом, бившим турским војним аташеом у посланству у Паризу, који је наменован за заповједника генерал-штаба турских чета у Триполису. Фети-бег је дао новинару нека занимљива објашњења о начину, како он мисли организирати одбрану покрајине.

„Била би лудост — рекао је он — са силама, којима располажемо чекати Талијане под бедемима Триполиса или одмах понудити им битку на отвореном пољу. Једно од првих својстава Турака је устрајност и стрљивост и ми ћемо настојати да то покажемо. Шта год мислили Талијани, ми се на сурадњу Арача можемо поуздати. И признајући, да би нас неки могли издати примамљени непосредним добитком, велика ће нам се већина урођеника придружити да с нама брани домовину и вјеру. Најважније за нас је да доволно организујемо ове помоћне чете и ми смо у стању да то доста брзо учинимо. Имамо већ у Триполису доста арапских официра који ће моћи арапским четама брзо дати потребиту обуку.

„Дерна“ који је ушао у Триполис, упркос блокади, ушљед занимљиве варке његовог заповједника, дошло је муниције и 300 000 пушака, које ћемо јораздијелити Арачима. Наш план борбе је веома једноставан.

Не излажуће се до краја након заузећа града Триполиса, повлачићемо се и концентrirати према Ксару, Јефрену, Зинтану и Цаду. Ту ћемо наћи своју потребну воду за војску, муницију и оружје, које смо имали у Триполису, већ давно је на путу према унутрашњости земље, заједно са стоком, коју смо могли покупити ове недеље.

Тамо ћемо концентrirати чете, које смо били пораздијелили дуж туниске границе или на југу. До коју недељу окупиће се тако 10 000 редовних чета и 20 или 30 000 оружаних Арача. Тек онда ће отпочети права борба“.

Турци противу Талијанаца

У цијелој отоманској империји влада велико огорчење противу Талијанаца. Због тога је, крај осталог, у Цариграду образован чак и одбор за мржњу, коме је задатак, да међу народом шири што већу мржњу против Талијанаца. „Танин“ опет доноси је врло оштар чланак противу Италије, тражећи да се најенергијније поведе бојкот противу Италије и да се прекину све трговачке везе с њоме.

Колико је огорчење завладало противу Италије види се из тога, што су Турци одлучно противни, да се ради на миру. Великим је везиру запријечено смрћу, ако кабинет и надаље буде стајао на тој основи, да прими талијанске услове мира на темељу одступа Триполиса, и ако одустане од изгона Талијана из Турске и заплине њихових добара. Талијански делегат у „Dette Publique“ и управитељ цариградске филијале „Banca di Roma“ добили су динамитне пошљике. Запријечено је, да ће зграда банке бити дигнута у ваздух. Управитељ банке је оставио Цариград.

Кријумчарење

Порга је саопштила новинама попис ствари, које спадају под контрабанд. Осим оружја сваке врсти па и његових саставних дијелова, талета, запру, олово, платину, барут, салмијак, разне праскане ствари, кола за муницију, војне одоре, ципеле, седла, коње, чадоре, жељезне и бакрене плоче, стоке, крму, злато, сребро ковано или нековано, банкноте, чекове, мјенице, кола, бродове сваке врсти, цемент, гашен клак, материјал за жељезнице, телефоне и брзјав без жица, крилатице, гориви и расвијетни материјал, жељезо, дрво, кожу итд.

Коалиција опозиције

Око 75 младотурских посланика вијешало је о свом држању наирам владе, па су закључили да предложе опозиционим странкама, да сви рале споразумно обзиром на тешки положај споља и да

понаприје затраже од владе разјашњења о садашњем стању триполиског питања па да заузму своје становиште. Опозиција је одбила предлог, да се састави коалиција и коалициони кабинет, јер држи да онај предлог има сврху да стресе са већине одговорност. Све су опет групе опозиције (умерени либерали, народна странка, Грци и независњаци) саставиле коалицију за заједнички поступак против већине, па су закључиле, да поставе за кандидата за предсједништво коморе Ризуз Тевфик-пашу. У младотурским се круговима говори да већина у триполиском питању заступа становиште, да се рат против Италија има упорно наставити, Талијани прогнати и употребити против њих све репресалије.

Јак талијански пораз

Из Цариграда стиже вијест да су Талијани претрпјели јак пораз у Триполису. Један одред њихове војске хтио је да на јурни отме од Турака један брежуљак, али су Турци толико били навалили на непријатеља, да су га одбили са огромним жртвама. Талијани су изгубили 1600 војника!

Тај сукоб овако описују: Један овећи одред талијанске војске пошао је у унутрашњост Триполиса. Путем је наишао на турске предстраже. Отворило се пушкарање и предстраже су побјегле. Послије тога појавила се турска војска и отворила се жестока ватра. Борба је трајала неколико сати и талијанска војска је љуто настрадала, те се морала на крају повући.

Напори Италије

Као што из Италије увијеравају, до сада је у Триполису искрпано 25000 талијанских војника. Сва је војска у главном размјештена крај обале и само по неке одреде шаљу у унутрашњост. Пионери раде уз обалу насине и утврђују град Триполис.

Италију војна експедиција до сада кошта око 500 милиона, те за то се држи да Италија неће ни у ком случају давати Турској никакве новчане одштете.

Најновије вијести

„Сабах“ јавља, да турска војска у унутрашњости Триполиса од 20000 војника очекује на долазак главног команданта, па да удари на Триполис.

У Куфру је шик секте сенуиста прокламовао свети рат противу Италије.

Неколико арапских племена у Египту кренуло се противу Талијанаца.

Талијански листови јављају, да се јуче предало 150 турских официра и положили талијанском командату сружје. У исто вријеме јавља се, да се многи преобучени турски официри спремају да побјегну из Триполиса.

Талијански чиновници већ су примили дужности од турских чиновника у Триполису.

О Триполису

Провинција Триполис, чија површина износи око 1,051.000 квадратних километара, састоји се из три дијела: прво, из Барке, висоравни са неплодним и каменим земљиштем; друго, из Триполиса у ужем смислу те ријечи, који се на Запад протеже до Туниса и који је састављен из онских брдских коса, а на пошљетку, из јужних покрајина које се зову Фесан, и које већ имају потпуно карактер пустиње Сахаре.

У старом вијеку цео Триполис био је познат под именом Regio Syrtica, и на четрдесет и шест година прије Христовог рођења спојен је са римским провинцијама у Африци. У седмом вијеку по Христовом рођењу појавили су се у њему Арабљани и раширили Ислам. Затим су се кроз три стотине година одмјенивале разне династије, које су владале у Триполису. У XIV. вијеку Триполис је био спојен са Тунисом. Год. 1510. освојили су га Шпанци. Од 1530.—1551. владали су у вароши Триполису витезови са Малте, нарочито калуђерско ритерско братство, са задатком да осваја земље од муслимана. Послије њих је Триполис потпао под турску власт и постао земљиште гусара, онако исто као што су у то доба били Тунис и Алжир. Ту су онда ударили свој табор одметнути јаничари, чије гусарење и пљачкање на мору никако нијесу могле да искорјене ни Енглеска ни Француска, и ако су се врло много бориле противу њега. Тек 1835. године успјели су Турци, да у њему заведу неки ред и да тако Триполис тјешње споје са својом државом.

Висораван Барка, која је у ствари стара Кинеранка, и данас је богата импозантним рушевинама градова, палата, утврђења и водовода. У старом вијеку је она по свој прилици била густо насељена, и сва испресјејана вјештачким

каналима. Али и данас могла би Кинеранка постати напредна и плодна, али само по цинену великих радова и у улагању врло великих капитала.

У једном дијелу Триполиса клима је блага. У њој зими нема хладноће. Иначе у унутрашњости, у крајевима Фесан, више је пустињска топлиота, и суше су врло честе. Навише кише пада у мјесецу децембру. Онако исто као и велики дио Сахаре тако је и та покрајина богата подземним водама, што врло лијепо показују чести и плитки извори. Међутим нема извора који би преко цијеле године имали воде.

У погледу биљног свијета, Барка стоји испред осталих покрајина. Број њених становника достиже скоро један милион, од кога су петнаест хиљада Јевреја и пет хиља хришћана, понавјеште са острва Малте. И ако постоје три талијанска школе, ипак је број тамошњих Талијана још непрестано врло мали и незнатан. Главну масу становништва представљају тако званни Бербери и Арабљани, и осим њих на педесет хиљада Црнаца, који су потомци некадашњих суданских робова. Скоро сви Турци у Триполису су — тако око шест хиљада њих — искључиво војници и чиновници.

Занимљиво је, да у Триполису шпански Јевреји имају много више права и слободе него у Мароку. Једно је несумњиво и потпуно јасно: у Триполису је владао много већи ред под турском управом, него за време владавине Шерифа.

Администрацију и управљање цијелом провинцијом врши валија, који станује у вароши Триполису. Барка има од 1879. год. свога засебног валију.

Целокупна територија дијели се на сандаци, којима стоје на челу камакама.

Од прихода, царине на зоб, маслину, урму и трговинског пореза, по одбитку трошкова ради управе, требала би се једна четвртина остатка да шаље у Цариград. Али су издати стварно већи него приходи и тако увијек мора Турска да попуњава дефицит.

Земљиште је врло неплодно, али ипак има плодних крајева, нарочито уз морску обалу. Велике изгледе за будућност има сађење дувана и у Фесану његовање винове лозе. Међутим главни приход дају урме. Море даје осим риба и корала и многе пужеве. У Триполису има доста сумпора и натријума. Сточарство је врло слабо развијено.

Пошто обала Африке према Југу дубоко улази у континент, дужина њена је од јак у море испалог Средњег Судана краја за четири стотине километара од обале Туниса и Алжира. Због тога је варош Триполис у погледу транзита и провоза робе од увијек био врло важна тачка Средње Африке.

Из јужних крајева много се извози слонове кости, нојевих пера, крзна, злата, гуме, индиго боје, натријума и сумпора. А тако исто ти јужни крајеви увозе и разноврсну европску робу. Некада је ту доносило много користи трговање робљем. Извоз износи на годину шест до седам, а увоз око девет милиона круна.

Главна трговина концентрисана је у вароши Триполису, која лежи врло zgodно и има и ако мало ипак доста добро пристаниште. Цијела та варош сазидана је на рушевинама древне вароши Оке. У римско доба је Ока са Сабрата и Лептис Магна сачињавала савез трију афричких градова.

Главно мјесто јужне покрајине Фесана је Мурцук, који се од врло велике важности за каравански промет са Средњим Суданом. Због тога је Француска од увијек показивала врло много интересовања за те крајеве.

Главно мјесто покрајине Барке је Бенгази на западној обали некадашњег врта Хесперида. Његова погранична важна варош је Касар Целид, која лежи према Египту.

У целокупном Триполису данас нема више од десет хиљада турских војника. Занимљиво је да су тамо још и сада у промету талири Марије Терезије.

Ту дакле земљу траже данас Талијани, по примјеру Француза, као оштету за изгубљени Тунис. Та оштета неће, додуше, бити врло масна, а врло је сумњиво, да ће Талијани успјети да се прилагоде тамошњем становништву, онако како су Французи учинили у Тунису.

Питање о Триполису

— Историјат триполитанског питања —

Питање о Триполису је старог датума. Триполис је неоспорно Турска провинција. Прије је био Триполис попут Туниса и Алгира склониште гусара. Но прије свега Триполис је дио Сјеверне Африке и лијени комад земље уз Средоземно Море, за које се велевласти сад боре у тихој сад опет у гласној борби. Италија дијелећи Средоземно Море у двије поље, држи да мора у интересу своје трговине

и своје вјетсти заузети Триполис, јер је пошљедњи рт Сицилије од афричке обале морем само у ширини од шездесет километара одијељен.

Италија би дакле могла обије поље Средоземног Мора имати у својим рукама, дакле читаво Средоземно Море. Рамљани то и учинише. Кад је Италија започела борбу са царем и папама изгубила је своју превласт на мору. Уједињена Италија нашла је већ интересну сферу у Средоземном Мору заузеги и подијељену. На Малти и у Гибралтару сједели су Енглези, године 1878. заповједоше они Ципар а 1882. Египат. Средоземно Море је енглеско море. На западу су Французи а на истоку Турци само толерирани. Јадранско Море већим дијелом хоће Италија да подијели са Аустро-Угарском. Кад се Африка дијелила нијесу у Италији разумјели који значај има по њу сјеверна обала Африке. Министарство Каирали било је задовољно да берлинским уговором није ништа добило, а ипак је била добра згода, јер је Аустро-Угарска добила Босну и Херцеговину а Енглеска Ципар. Понудише јој острво Митилене, Тунис и Триполис, али она није хтели да то прими. Кад је године 1851. Енглеска предложила Италији заједничку акцију у Египту, Италија је такође одбила. Тунис узме Француска и Италија је била огорчена. Згода је прошла, било је прекрасно. Италија љута на Француску откаже јој трговински уговор и претрпи ушљед тога тешку финансијску кризу. Мржња на романску савезницу нагнала је да ступи у тројни савез. Да надокнади своје губитке предузме експедицију у Масану, закле се у рат са Абисинијом и морале се попући изгубивши и новаца и људи, те дође до измирења са Француском.

Италија признаде Француској посјед у Тунису и задовољи се тиме, да је Француска обећала да се не противи препотирању Италије на Триполис. Ну и сада се није Италији журило, ма да су године 1899. Енглеска и Француска подијелили суданско подручје, што лежи иза Триполиса. Италија се задовољила тиме, да јој је године 1901. и 1902. признала Француска споменуто право на Триполис. Кад је било све јасније, да ће Њемачка пристати на протекторат Француске у Мароку, почела се будити и Италија. Јавност спомиње теоретске и географске аргументе, који имају да докажу право Италије на Триполис. Кабинет Ђислоти попушта том јавном мњењу, заузима Триполис и улози у рат.

Поглед по свијету

Нема опструкције у угарском сабору — Изјава Војислава Шоле — Одложен сазив француске коморе — Насељена Бечлија у Берлину.

Из Пеште је стигао један важан телеграм. Јавља се, да је угарски министар финансија поднио сабору предлог буџета за идучу годину и пропратио га овећим експозеом. Чим је министар био готов са експозеом, устао је посланик Кошут и у име своје странке објавио је да обуставља опструкцију и да неће спречавати претрес предлога буџетског. Исто тако су изјаву дали и посланик Холо у име Јуштове странке и посланик Раковски у име народне странке.

Сад је чисто и јасно. Преговори, који су се водили између владе и опозиционих странака по изричној вољи Ђесаровој, уродили су жељеним плодом. Опозиција је одустала од опструкције и неће спречавати претрес буџета. За то вријеме ће се преговори наставити како би се опструкција сасвијем отклонила и дошло до споразума!

У „Zeit-у“ изашла је изјава предсједника босанског сабора Шоле, у којој међу осталим вели, да ће босански сабор имати у шљедћи понедељак опет пленарну сједницу, те се може очекивати, да ће догле завети односи у сабору попустити. Расположење у сабору је врло попуштено, те вели: „Знамо врло добро, да ће још трајати дуго времена, док се ријеша државоправни питање и као реални политичари идемо за посве скромним циљем. Желимо, да се бар за ријешење једноставних управних питања нађе кратак пут. У ту сврху било би пожељно проширење компетенције земаљске владе, до које би се могло доћи једино променом закона од 1880. г.“

Упитан о сукобу Италије с Турском рекао је, да том приголом не би хтио пропустити, а да не нагласи, да је читав народ Босне и Херцеговине обузет чувством апсолутне лојалности и вјерности наспрам монархије. Од времена признања анексије по велевластима вриједи то у потпуној мјери и за Србе. Деведесетдевет, да, сто постога Срба знаје сада једино чувство оданости монархији. Држим, да сам овлаштен, да то кажем, јер познајем своју земљу и поз-

најем готово свакога појединца од њених становника.

Француска комора имала се састати 18. ов. мј., али је сазив коморе одложен за 25. ов м. Ово одлагање објашњава се тиме што у мјеродавним француским круговима влада ујерење, да ће преговори који се воде између Француске и Њемачке око Марока, догле бити завршени и споразум утврђен, те да се комори још при састанку саопштити како је то питање коначно свршено.

Тако ће се најзад и то фамозно питање скинути с дневног реда мирним путем. Разумије се, мароканско питање неће бити за свагда ријешено. Још ће се о њему ломити дипломатска пера.

Ових дана било је у Берлину изасланство бечке општине. Судећи по ономе што о томе јављају, оно је тамо јак насјело. Берлинци су их просто игнорисали. Нијесу хтели да чују за њих и предсједатељ их са омаловажењем, а већ кад су морали да буду с њима, нијесу пропустили ни једну прилику, а да им не покажу своју нетрпељивост и багателсање.

Ево шта о томе јављају:

Бечко градско заступништво на челу му подначелник поћоше да посјете своје њемачке колеге у Берлину. Ну ту их заједно негодна бламажа. Начелник града Беча није могао да присуствује читавом том походу, јер су га спрјелили важни послови у Бечу, да пође у Берлин. Кад је бечко градско заступништво под водством подначелника стигло у Берлин, подначелник је учинио посјету берлинском начелнику Кирхнеру. Овај је обећао да ће дочекати бечко градско заступништво сјутра прије подне у вијећници. И заиста дођоше бечки градски заступници у вијећницу у речени сат и пошто су чекали по сага, а берлинскога начелника није било, то су отишли. На улици сретоше се са врховним начелником берлинским, који је био обучен у обично улично одјело. Овај није ни једном ријечи изразио ма какову добродошлицу или изјавио што нијесу градски заступници дочекали. Код банкета у трговачкој комори није начелнику дру. Најмању дано почасно место. Начелник берлински Кирхнер рекао му је чак и ове ријечи: „Но, код вас се збивају лијепе ствари“. По читавом тону судећи бечки су градски заступници дочекали у Берлину, у братској метрополи толико наглашене њемачке узјамности, управо срамотно. Поради тога њиховог дочека, одустаће се од тога, да се позове у Беч берлинско градско заступништво.

Ето им њиховијех Њјемаца!

Краљевина Португал

— Борба око превласти на живот и на смрт —

Док свргнути протугалски краљ Емануел лови у шкотским шумама, одигравају се у Протугалу крвави призори и букти грађански рат, који ће одлучити, да ли задњи легитимни потомак династије Браганца има опет засјести на пријестолу својих праотаца. Они, који добро познају прилике у Португалу, увијеравају, да се републикански режим не може дуго времена онде одржати. Административни и политички је положај у Португалу управо критичан. Садашње стање ствари скривила је и републиканска влада. Трговина иде наопако, индустрија још горе, живежна средства непрестано покупиљују и народ сваљује сву кривицу на владу. Осим тога не може влада да рачуна ни на војску, која је силно непоуздани елемент. Војници су недисциплинирани и деморализирани, а официри имају на њих врло мало улива.

Републиканци су одмах у почетку учинили много тактичних погрешака. Њихова се влада н. пр. сукобила у првом реду са свештенишвом, не имајући на уму да је клир моћан фактор на изборском полуострву. То је била капитална погрешка, која ће републиканска влада скупо платити, па ће можда републиканце стајати и власти. Умјесто да провађа своје идеје постепено и обзирно, републиканска је влада хтелила одједном све преокретити и створила је сама себи енту непријатеља.

У Португалској постоји и јака монархистичка странка, коју сачињавају елементи, што су од монархије живјели, а за тим широк масе народа на сјеверу земље. Вођа монархиста је кавеган Паша Кошцево, врло енергичан човек и вјешт организатор. Отац му је Португалац, а мајка Енглескиња. Његово је обично бивајиште недалеко од границе на шпанском територију. Републиканци су га хтели к себи привући, али он је то одлучно одбио. Има много присташа и међу Шпанолцима, који организирају заједно, а Португалци шире прогласе међу народ и агитирају.

У добро упућеним дипломатским круговима држи се да Кошцево ради по упућствима бившег краља Емануела, пре-

резидента дон Мигуела и прогласио диктатора Ј. Франка. Ако падне република, поставиће се војна диктатура, те ће се сазвати стари Кортес, и он ће одлучити ко ће бити краљ, да ли дон Мигуел или Емануел, који у осталом има највише присташа.

Против завјереника су Карбонари, владини емисари, нека врста тајних агената. Они су одушевљени републиканци и виде непријатеља у сваком, који није у њиховом табору. За краљевства били су Карбонари они, који су ковали завјере против монархистичког режима и Краља. Настајало их је много, те су и сад најжешћи непријатељи монархије. Против њих имају монархисти да издрже најжешћу борбу.

Борба се врло интересантно развила.

Одступање далматинског намјесника

— Намјесник Нардели био је принуђен да одступи —
Задар, 1. октобра

Вијест о демисији далматинског намјесника изазвала је овдје велику сензацију. Знало се додуше, да неће још дуго остати, али се држало да неће тако брзо ићи. Он је сам био изјавио, да му стоје на срцу језичке наредбе, која потпуно стаје на снагу тек почетком 1912. г., па се из тога закључивало, да ће остати бар до маја идуће године. Ну задњи боравак у Бечу мора да га је склонио, да пожури са својом одлуком, коју је био створио приликом именованја Марија грофа Атемса за потпредседника далматинског намјесништва.

Познато је, да је то именованје слиједило преко вође намјесника Нарделија, који је предлагао друге људе. Ну Атемс је имао велику протекцију особиту пак са стране нашљедника пријестола. За то је Нардели био позван у Беч и ту га је Бишерг склонио, да се не буну, а да га бар нечим задовоље, учинише га — бароном! Ну за то се тражила од Нарделија још једна услуга: да он остане на свом мјесту док се нови потпредседник упути у односе земље, те буде у стању да предузме сам управу. У том часу Нардели би имао отићи, да уступи мјесто Атемсу, који је био именован за потпредседника „cum iure successionis“. Изгледа да је Нардели био и на ово пристао.

Али у задњи час мора да се омет нешто догодило, што је код њега срушило сва бирократска чуства услужности према горе и изазвало одсудан отпор. Он је крајем прошлог мјесеца боравио и Бечу, на повратку из Калтенлајттебена, и вратио се неки дан из Беча у Задар врло незадовољан. А пошљедница је тога неугодног расположења — демисија.

Карактеристично је за прилике у овој монархији, да је тако морао свршити експеримент са првим „домашним намјесником“ у Далмацији. Њега су онда биле изнеле прилике. Афера Нарделова, парничка резолуција биле су откриле бечкој влади, да у Далмацији влада опште незадовољство, па да се смири, великим заузимањем Гауча, био је именован Нардели за намјесника. Ну није то ишло ни лако ни брзо. Камарила је непрестано роварила против њега, јер га већ једном бијаше обједила, да је, у савезу са госпођом намјесника Давида, православном, стварао црногорску пропаганду у јужној Далмацији! Читаву годину дана фунгирао је Нардели као провизорни управитељ и. кр. намјесништва и тек у јануару 1906. бијаше дефинитивно именован за намјесника. Наша је штампа онда са задовољством поздравила ово именованје, које је имало да значи прекинуће неуставне и понижујући праксе, да се шаљу у Далмацију за намјеснике људи из вана, те да народ код тих именованја нема никаквог уставног дотицаја.

Кад се први пут намјесник представио сабору, рекао је: „Мени ће као сину ове земље, којој сам свом душом одан, бити највећа награда и најугоднија награда, да, ма у којем погледу, постигнем побољшање садашњих прилика и задовољење у разним потребама ове наше миле Далмације“.

И не може му се сигурно порећи добра воља. Он је настојао, а није крив, ако су у Бечу обично глухи на гласове из Далмације, ове пошљедње Туле. То је дало повода оној мисли, израженој од посланика Смодлаке у бечком парламенту, да нам шаљу намјеснике стране, ако ће и Нијемце, само са ширим дјелокругом, јер док је све у рукама централне бечке владе, а она води слаба рачуна о савјетима наших људи, јавна управа у Далмацији мора да хрмље.

За намјесниковања Нарделијева покрете су у Далмацији двије важне ствари, али обје недовршене. Ту је Беков програм за економско подизање Далмације, чије је извађење запело код првих корака, и језична наредба, која још није стала потпуно на снагу. Свакако ова два важ-

на чина доказ су, да је намјесник Нардели настојао да поштено одржи ријеч дану пред народним представништвом.

Али односи су се у Бечу промијенили. Оно што се догодило разнима, у задње доба заједничком министру рата Шенају, то се ето исто догодило и Нарделију. Он је могао да уступи своје мјесто протежеу нашљедника пријестола. Престало је уставно схваћање, које бијаше само краткотрајно „lucidum intervalum“. Онег се наставила пракса, да намјесничка столица у Далмацији буде резервирана за велику господу са стране а Далматинцима је доста среће и задовољства, ако дођерају и до — дворског савјетника.

И тиме је судбина првог домаћег намјесника била запечаћена. „Црнац је извршио своју улогу и може да оде.“ А он је пошао прије него га послаше!

На мјесто Нарделија за намјесника је постављен гроф Марије Атамс Хајнген-крац, а за поднамјесника гроф Тун!

Акција противу скупоће

Биоград за јевтинији живот

Овдје дана биле су у Биограду конференције, на којима се расправљало о претјераним цијенама животних намирница у Биограду и околини. На њима се, иницијативом општине биоградске, савјетовало шта и како треба предузети да се јевтинији живот обезбиједи. Поред осталог том је приликом предложена и ова резолуција:

„Саслушавши реферат о скупоћи животних намирница у Биограду и мјерама за њено сузбијање конференција се саслушала да би за сузбијање скупоће требало предузети шљедече мјере:

1. Да се умоли Краљевска Влада да снабдевање Биограда намирницама олакша тиме што ће најниже ставове специјалне тарифе у локалном саобраћају примјенити и на количине мање од 10.000 кила, што ће за намирнице које се доносе у Биоград резервисати специјалне вагоне и што ће их најкраћим путем, без икаква баласта довозити у Биоград.

2. Да се организује централна пијаца за животне намирнице, прво привремена па затим стална у близини жељезничке станице, која ће не само ставити своје просторије на расположење трговцима и сељацима који доносе животне намирнице у Биоград него и примити пошљедне трговца и продаваца из унутрашњости и продавати их по пијачној цијени, са извјесном провизијом за режију. Да та пијаца у случајевима изванредне и неприродне скупоће појединих намирница набавља их и сама продаје грађанству по коштању.

3. Да општина одмах почне најбржљивије прикупљати цијене најглавнијих артикала на биоградској пијаци и публиковати их, на те публикације слати општинама у унутрашњости, те да тамошњи произиђачи и трговци буду обавијештени а исто тако прикупљати обавијештења о реколти и цијенама у унутрашњости и достављати их биоградским трговцима животних намирница.

4. Да се укину сва ограничења за прикупљивање и торбарење животних намирница, а да се појача санитарска контрола над овима. За ношење прописати покрове и колица.

5. Да се подигне општински мљекарник и обвезу сви продавци да тамо донесе млијеко на чишћење и испитивање, а док се то не учини да се заведе строжија контрола млијека. За млекаринице да се пропису апарати за хлађење.

Да се помаже подизање модерних продајних млијека по киосцима а у споразуму са Савезом Земљорадничких Задруга, да се приређују мљекарски курсеви и оснивају мљекарске задруге.

Тако исто да се заведе строга контрола и над продавницама осталих животних намирница: хлебарницама, месарницама, ашчинницама, пиљарницама.

6. Да се укине трошарина на неопходне намирнице, а нарочито на млијеко и поврће и да се ради на смањивању и државних дажбина на остале намирнице.

7. Да општина оснује или потпомаже оснивање курсева или да ангажује неколико амбулантних учитељица за поучавање домаћица у домаћинству.

8. Да општина покрене пажње, оснивању професионалних школа и курсева како би повећала привредну способност и зараду становништва.

9. Да се потпомогне проучавање ових питања код нас и на страни, како би се изнашла и остала средства, која треба употребити у борби против скупоће.

10. Да се у споразуму са окружним одбором биоградским оснује једна нижа пољопривредна школа, која ће поглавиту пажњу обратити повртарству, виноградарству и конзервисању и преради животних намирница и да наставници те школе оджавају курсеве по околним селима.

11. Да се умоли Краљевска Влада да се и по осталим пољопривредним школама обрати већа пажња повртарству, и

12. Да се општински представници и други интелегентнији грађани заузму за оснивање потрошачких задруга, које ће бити кадре да с успјехом сузбијају распрчаност у производњи и промет њихов.

Загреб противу скупоће

Некако у исто вријеме када су се држале конференције противу скупоће у Биограду и у Загребу је била јавна скупштина противу скупоће у Загребу. Том приликом је, послје расправљања шта би требало предузети да се цијене животних намирница сниже, донесена ова резолуција:

Јавна народна скупштина, држана дне 18. октобра у Загребу углављује да је скупоћа једна од многих погубних пошљедица данашњег капиталистичког суства и производњи.

Против скупоће, која данас угрожава безбројне народне egzистенције, које су узроком њиховом недовољном храњењу, а и гладовању, јест најбоље средство, да се из темеља промијени цијела државна и општинска политика. За сузбијање приватне лихве и спекулације ваљало би да се држава и општина подухвати наравнога својега позвања, наиме бриге за живот, и храњење народа.

У ту сврху ваљало би, да држава и општина у што већој мјери предузме производњу на корист свију и своје руке, као и да најевтиније организују потрошњу.

Обзиром на све установљује данашња скупштина потребу законодавнога рада. Та је потреба тиме јоште већа, што је без заштитних аграрно-политичких реформа на корист малог човјека неизбјежivo силна пролетаријација народних маса, докле о индустрији, која би те масе уносила, нема заправо ни говора.

Данашња јавна народна скупштина упозоруде и опомиње мјеродавне факторе, да се народним масама мора помоћи. Тако је докинуће царине на месо и житак животну питање широким слојева, а једнако и докинуће свију неизравних пореза и намета на месо, крух, шећер, петролеј и т. д.

Намет на брашно и станарински новчић недрживи су терети. Градња радничких и малих станова неогледива је, а оснугак градске пекарне јест једна од првих дужности комунишне политике.

Коначно дужност је земље и градске општине, да апровизирају јевтиним животним намирницама, трошећи народ, а за то нека им послужи земаљска добра и градска посједовања.

Још се тражи у резолуцији остварење првог и најважнијег захтјева у борби за живот, отстанак и благостање захтјева, за увођење општер, једнаког и изравног и тајног гласа за сва законодавна и општинска тијела у постојећој државној заједници. Ови закључци имају се урочити влади и градском заступништву.

Затварање чешких школа

— Како се Нијемци свете Чесима —

На управљено питање од стране чешких посланика о затворену чешких школа, предсједник министарства барон Гауч у аустријском парламенту одговарао је, да су школе у XII. и XX. котару биле ради недостатка законских услова затворене и како је између бечког магистрата и намјесништва у Бечу настао конфликт ради отворања школе у III. котару. Влада се побринула, да се ауторитет власти очува, па је наредила да се затварање школа укине, чим се за то изјави грађевинска комисија. Односно школског васпитања чешке дјете у Бечу на чешком језику, влада држи, да се то васпитање не би смјело заустити, обзиром на постојећу одлуку царевинског суда. Томе се може доскочити свјеснијим пословањем приватним васпитањем. Влада ће увијек поступати по закону и настојати, да размирице изгледа. Њемачки карактер Беча неће бити угрожен, ако се и другим народностима у њему омогући одгој на властитом језику. За то ће влада подупирати настојање Чеха за приватне школе.

Још прије двије године затворене су чешке школе у Бригитенау и Мајдлингу. Друштво „Коменски“, које их издржава, дало је тада протест. Уједно је обавио све поправке на школским зградама, што их је одредила грађевинска комисија бечког магистрата. Али на овај протест није ни касније кроз читаве двије године власт одговорила. Зграда чешке школе у Ландштрасе је по све нова, саграђена према прописима грађевинског реда за школе, што је причао и грађевински одсјек не стављајући никаквих препрека да се зграда употреби. Али ипак кад је у њој већ отпочела обука на почетку школске године, магистрат је запечатил врата.

Каква неправда је учињена чешкој мањини у Бечу затворењем чешке школе у III. котару (Schutzengasse) показује нам најбоље ово: Школа већ постоји од г. 1907., кад је отворен I. разред. Ове године, након 4 годишњег дјеловања, уписано је у њу 419 дјете. У почетку била је школа смјештена у најмљеним просторијама, у којима су школске власти пронашле хигијенску несигурност. „Коменски“ је великим издацима подигао нову модерну школску зграду. Преселене је пријављено школској области г. 1910., те је уз њезину приволу у новој згради обучавано кроз читаву годину. Бечки магистар међутим забрани сада за школу употребљавати ову зграду. Према рекурсу на ову забрану није још ријешен, наредно је магистрат затворене школе и запечаћење школских просторија. Уједно су затворене и школе у XII. и XX. окружју, гдје је љетос негом започела обука и тако остаје без школе до 600 чешке дјете.

Да се ту ради о нетрпељивости Нијемца према Чесима више је него сигурно.

Из Народа

† Милета К. Бурић

Заграда, 30. септембра

С болом у души још ћемо да забилежимо у списак наших покојника једног од најмлађих службеника св. олтара и пионера на народном просвјетивању — попа Милету.

Неумитна смрт отрже из родитељског загрљаја једину утеху и наду доброг нашег старине попа Перка и његове фамилије и тиме рани на свагда њихова срца.

Покојни поп Милета је свршио основну школу у Даниловом Граду, затим продужи цетињску гимназију, па свршио богословско-учитељску школу, када је и рукоположен за свештеника на парохију његовога доброга дједа, коју му је у дубокој старости доручио.

Узгред са свештеничком службом поп Милета је вршио и учитељску службу. Обије на опште допадање својих претпостављених. Био је у своме послу врљедан, умешан, у животу вазда поштен и карактеран; у друштву пријатан и љубазан, те је покојник и био радо виђен међу својим друговима.

На глас смрти његове пожурио је силан народ, да оплаче рану смрт његову. Около тужног дома покојникова грдан свијет у неком тужном ромору пратио је уздахом утиске из скоре прошлости. Одмјерени тужни звон са црквеног торња огласио је тужни спровод, када је обуставио ковчег пред самим домом г. Блажо В. Беговић, учитељ из Загарча и изговори опроштајно слово, онако дирљивим говором. Он се опростио у име своје, покојникових другова и позаника. Спровод се кретао даље уз тужно: „Свјати Боже!“

Над самим гробом опростио се у име свештенства дирљивим говором г. поп Ристо М. Поповић, парох загарачки, када је опјевано и пошљедње „вјечнаја памјат“.

Нигдје никога. Усамљена стоји хумка у којој су скоро положени смртни остаци, заливени потоком опроштајних суза, на чијој каменој раци види се блиједна слика старог попе.

Саме успомене!

Одлазио сам судећи:

— Боже шта ли смо?!

Бл. Радоман.

Кратке вијести

Отварање панамског канала. И поред свих неприлика рад на изградњи панамског канала толико је напредовао, да ће бити на свечан начин отворен према изјави предсједника републике 18. јуна идуће године

Завјера у Кини. Из Шангаја зављају, да је на имању једног Руса откривена фабрика бомба, фабрика лажних долара и штампарија, у којој су се штампале прокламације, којима се народ позива на буну, да збаци садању династију и прогласи у Кини републику. Због тога су настала силна хапшења.

Крађа у дворској књијници. У бриселској дворској књијници откривена је велика крађа књијга. Покрађена су најскупоценија дјела. Крадљивац је ухваћен, то је чиновник у књијници. Како је ово већ друга крађа у дворској књијници, то штампа захтјева, да се књијница што прије реорганише.

Ново позориште на С. Риједи. Новине зављају, да ће се на Сењској Риједи подићи ново позориште, чији је план још раније израдио архитект Келиго. Ново позориште ће се подићи на мјесту гдје је сада „Teatro Fenice“. Оно ће коштати 600.000 круна.

Повишење чиновничких плата у Аустрији. Влада је царевинском вијећу предложила основу закона о повишењу плата чиновника. По тој основи повисују се чиновницима свих категорија од XI. до VI. разреда активитетни додаци и то овако: за XI. 30 по сто, за X. 25, за IX. и VIII. 20, за XII 15, а за VI. 10 по сто. Послужи повисују се ови додаци само за 15 по сто, с обзиром на то, што су им тек г. 1908. биле уређене плате. За оружнике, финансије и стражаре издате су посебне норме, а исто тако и за друге.

Аутомобилска незгода Тафта. Из Њу-Јорка се јавља, да је председник Сједињених Држава, Тафт, подузевши са својом породицом излет на аутомобилу скоро настрадао. Аутомобилом је управљао сам Тафт, но на једном завоју оклизнуо се на једном аутомобилу и сашао с пута, те се зауставио на рубу, ванредно дубоког понора. Само тешком муком успјело је излетницима, да се ријеше овако неугодног положаја и спасу од сигурне смрти.

Атентат на Фалијера. Силну узрујаност је побудила сада вијест, да је на председника Фалијера покушан атентат. Неколико часова прије председничког влака на станици Берније је искочио теретни воз. Истрагом се установило, да су шине свињуте хотимично. Говори се о атентату незадовољних жељезничара, тер им Фалијер није због помоћи побољшицом.

Чудотворна мајка божја у Бедековчини. У љету ове године догодило се у Бедековчини „чудо“. Појавила се наиме мајка божја на једном храсту и људи почели вјеровати у то „чудо“. Цијеле чете народа хрлили су да се поклоне тој мајци божјој. Девочка, која је прва опазила ту мајку божју, сада је почела изјављивати жеље мајке божје, а једна од најврљих жеља била је, да јој се на мјесту указана сагради црквица. Људи су на то почели доносити новце, потребне за израду те црквице. Но људи су опазили, да су они дали доста новца а капелица се још не гради, па су почели питати зашто се не гради црквица и престадоше доносити дарове. Но сад се догодило опет чудо. Мајке божје је „не-стало“ и веле, да је отишла некуда у Туропоље, јер да су Загорци недостојни да буде међу њима.

Нова анексија у изгледу. Из Брисела јављају, да ће Енглеска признати до године анектирање Конга од стране Белгије, ако источни дио Конга буде отворен слободној трговини. Ову анексију су већ одобриле Њемачка, Француска и Сједињене Америчке Државе.

Дневник

Господар на Велимју. Из Велимја смо добили извјештај, да је Њ. В. Краљ Господар тамо стигао преко Грахова у понедељак у вече. Дочек кроз народ био је свуда неописано одушевљен. Теготе дугога путовања на коњу Њ. В. Краља издржао је необичном лакоћом. Господар се налази у повољном здрављу. Са овога пута Краља Господара накнадно ћемо донијети опширан извјештај.

Велика пажња. Као и сваке, тако је и ове године Њ. В. Краљ благоизволио да нареди, да се од стране његове свима сиромашним ученицима овдашњих основних школа раздијели материјал за писање, што је већ и учињено. Ова висока пажња међу ученицима је велику радост произвела.

Високи покровитељ. Прво дипломатско позоришно друштво у Подгорици умолито је Њ. Краљ. В. Књагињу Наталију, да се Његовог Височанство Књаз Павле прими за покровитеља друштва, што је нашко одзива и тако ће од сада ово младо друштво стојати под високим покровитељством младог Књаза од Рашке, Њ. В. Књаза Павла.

Вратио се. Г. Марко Букановић, министар унутрашњих дјела, који је био у Бечу ради операције његове г-ђе супруге, што је испало на опште задовољство, вратио се у суботу у вече на Цетиње и већ је предузео своју дужност. Њено Величанство Краљица благоизвољела је наредити да се г-ђи и г. Букановићу стави у Котору на расположење дворски аутомобил, који их је довезао на Цетиње.

Одликовања. Аустриски Ђесар дозволио је да могу примити и носити одликовања: врховни надзорник босанско-херцеговачке жељезнице Рудолф Филијак, који је одликован Даниловим ордењом трећег степена; и Стеван Вујичић из Требиња, који је одликован јубиларном црногорском споменицом.

Електрично освјетљење. Противу управе овдашњег електричног друштва подигнута је судским путем тужба. Друштво је окривљено, да је од појединаца више наплаћивало него што би требало и смјело. Исто тако и грађанство се жалило општини противу друштва. У томе је већ општина била наредила комисију, којој је било стављено у задатак да прегледа електрично освјетљење и стручњачки утврди јесу ли у колико жалбе противу рада овог друштва основане. По вароши се проноси, да је комисија и овдје друштво ухватила у неправилностима. Тако тврде, да је друштво и саму општину обмањивало. По уговору друштво је имало за рачун општине варош да освјетљује са 10000 свијећа. Утврђено је комисијски, да у чашама има само 8200 свијећа. По записничком са слушању монтера констатовано је да је од ових 8200 свијећа уметнуто 2000 свијећа чим се чуло да ће бити комисијски преглед. Од нађених свијећа покварено је 1200 свијећа. Из тога излази да је варош у мјесто 10000 свијећа освјетљавана у ствари само са 5000 свијећа и то врло слабо, дакле у пола него је погођено. Ако је све ово истина што се износи јавно по вароши, онда је то страшно, те би са друштвом требало најстрожије поступити и бити безобзиран онако исто као што оно није имало обзира према општини. Треба извести ствар на чистину!

„Дневни Лист“ престаје. У једном биоградском листу читамо: ОDMAX по састанку Н. Скупштине, „Дневни Лист“ ће, како са вјеродостојнога мјеста сазнајемо, престајати да излази због тешких својих финансиских прилика.

Концесија за електрику. Поводом наше биљешке о концесији за електрику са заинтересоване стране добили смо ова обавијештења: Завршена су мјерења на Тари и Морачи за подизање велике електричне централке код Манастира Морачкога, а за које су били запослени четири инжењера за више од четири мјесеца. Овај непредвиђени рад морао је толико трајати, јер карте Таре и Мораче, које су се у трговине могле добити, нијесу биле тачне, те се морало изнова мјерити преко 6000 тачака на Тари и Плашници код Колашина и на Морачи. Прошле недјеље били су на лице мјеста г. инжењер Дешковић са инжењером, посланим од енглеске групе, која је вољна и може да сама финансира ово велико подухеће. Енглески инжењер проучио је све и изјавио је Краљевској Влади да је он са свијем задовољан овим пројектом и да ће он топло препоручити својој групи да се тај пројект реализира, и тако ће се све обвезе концесије дати г. Дешковићу да изврши у предвиђеном року, те ће се у Црној Гори створити један велики извор богатства о којему назад 6 мјесеца није нико ни сањао. — Ако је све овако, нас може само радовати.

Наука и проналасци
Најмодерније оружје. Из Њемачке јављају, да је тамо један пушкар пронашао недавно револвер, који човека убије само на десет минута; тај револвер учини од онога на кога се из њега пуца при-

виднога мртваца за пуних десет минута а послеје тога долази убијени к себи као да се са њиме није ништа догодило. Тајна овога занимљивог проналаска лежи у танету, које се употребљава за ово оружје. Оно се састоји из барута и хемијских материја тако, да овај на кога се пуца, изгуби за тренутак вид а дисање му постаје отежано. Отприлике око десет минута траје ова несвјестина те јој ни најјачи човек није у стању одољети. Ово би, дакле, било најчуманије оружје и већ се нашло апостола који пронајрају ово оружје, којим се само привидно убија. Овај глас, додате један критичар, полусмртног оружја звучи мало невјероватно, али је извјесно да, и ако је истинит, ипак је добар браунинг много сигурнији, јер он убија на дуже него за десет минута.

Разне вијести

Проневјера у „Матици Српској“. Из Новог Сада јављају: Извјештај управнога одбора „Матике Српске“ за главну скупштину „Матике“ већ је штампан и у њему установљено је стручњачко мишљење, да је проневеритељ благодик Манојловић одмах прве године свог службовања почео красти „Матичине“ новце и то продужио још кроз шест година, проневеривши сваке године извјесну своју тако, да је за првих шест година проневерио свега 190.000 круна, а пошљедње ланске године укупно 290.000 круна. Дакле у г. 1910. за 100 тисућа круна више него у свих пријашњих шест година. За других шест година он је купио 300 југара земље (са теретом), виноград са скупонцијеном вилом и назидано двину двокатницу — све из „Матичиног“ новца. Када је све то већ имао неколико година, онда је нашао за добро да макне још 290.000 круна. Пошто са тим новцем нити је исплатио оне силне на имању укњижене дугове у износу од 235.000 круна, нити је „Матици“ те новце предао, и нехотице се намеће питање камо и на што је Манојловић ових задњих 290.000 круна употребио? Камо су се они дијели за осам месеци, од кад их је Манојловић угробио? Потрошити их није могао за тако кратко вријеме. Морао их је гдјегод сакрити, или каквом добром или поузданом пријатељу на чување предати. Врло је зато вјероватно, да је он ту лијепу свотицу као резервни фонд за себе придржао, а остало је милостиво оставио „Матици“. Себи је задржао двије трећине, а „Матици“ је оставио у непокретинама и покретинама једну трећину, рачунајући, да ће кад издржи казну змањити лијепу свотицу од „Матике Српске“ у износу од 12-15 тисућа круна годишње ренте. Зато сада остаје питање: Гдје су новци?

Поуке и савјети

Против неких врста главобоље. Главобоља је честа болест — нарочито код жена. Долази од стомака, од које болести уха или ока, од живца, од женских болести, од пића или духана, од покварена ваздуха и т. д. Кад јој се зна узрок, онда је, наравно, најпоузданије да се од онога чувамо, што нам изазива главобољу. У самом наступу помажемо се ма како. Прво и главно је — мир. С тога се болесник чува од треска, дарме и свијетлости — не би ли заспао. Малокрвне особе или оне, које за вријеме самога наступа необично преблиједе, ваља одмах да легну — али тако, да им глава дође на ноже како би се у њу што више крви слило. Напротив пунокрвним особама црвена и зажарена лица подмеће се под главу да што више леже. Малокрвним и блиједим особама даје се за вријеме наступа јака црна капа или јаки чај, а пунокрвним лимунада и што на чишћење. Ако се бол јави само на једној страни главе (кигови, „мирена“), онда хоће да обумине, кад се с те стране притисну вратне жиле (купањина, дамари). Јавља ли се главобоља редовно, т. ј. у извесним, одређеним размацима и у исто вријеме, онда помаже и кишин. Гдје се главобоља појављује само ноћу, то лекари радо дају јод у облику јодкалијевог раствора.

Тако је то у свијету

Духовити бољар поправа прокоцкани новац — Драгојности однесене, а владика у залогу.
У Монтеарду, граду крајје шире, одиграо се догађај коме ће се смјјати читава Европа. Случај онај на име годи, кад се види, да је ковањо сав кривик објешен.
Јунак ове путоловне је ружмудски бољар плеом Иван Радољеван, а пасивни цио негов је био закупник прилицие Банак, који види двојно гдје стопање египетскија пронада крај негову ругале.

И Радољеван се умијешао у шаролуку ругу египетских пабова, навиших малотобних прилицие, америчких прилицие и двојних ловаца за српљом II он је стао метати на ругету и изубио, сие до задње паре.

У ноћи је дошао горопадни бољар у стаи банкира. Банак је већ хркао у својој спаваоници. Радољеван је рекао суди, да је добар пријатељ Банков, турнуо га на страну и ушао у собу. Банкир се престашио тргнуо и заптао:

— Шта желите драги Радољеван?
— Треба ми 10.000 франака али одмах. Толико сам код вас изубио. Молим свој новац.

— 10.000 франака?! То није могуће
— Дакле нећете дати новца?
— Јао ми је, али није могуће.

Бољар ни да би ријечи, већ приђе зиду, узме из дела чекић и велики чавао те стане забијати чавао.

— Шта радите? зарип банкар.
— Ништа особито. Само хоћу да вас објешим у овај чавао.

Банкир скочи из кревета и притисне електрично пуце.

Не трудите се! — рекоше бољар ударајући даље по чавао — ја сам прорезао свој.

Ви сте хуља! издере се банкар.
— То је могуће — но да ћете ви бити за пет минута мртви, са свим је сигурно.

Банкир није могао да учини ништа друго, него даде бољару изубиених негових 10.000 франака.

А недивно цио се Петроград смјјао једној преденој доповитници, која је јаведена усред дава:

У ватарску трговину, која се налази на Невском Проспекту, уђе један владика са својом уделеном свитом архимандрита и заште драгојности за један новосаздани манастир (свита под надзором владике пазбере најекунцијеније ствари и рече трговцу да ће исте пошјети са собом као поклон братству. Да ујери трговца, владика рече да ће остати у посету, док се они не прате. Проглазило је вријеме сат за сатом, по господа архимандрити се пивако те враћаше. Спустила се већ и ноћ. Трговац треба да затвори дућан и ушита владика, гдје су му заостали прагоници. Тада се ециједи владика најада, да он ту господу не познаје, јер су га они револвером у руци приморали да се обуче у владичанско одијело, а док су бирани ствари ушјек је један или други показивао цијен од револвера и тако приморавали, да некаже своје одобрење за пљоб драгојности, које су се осталима свијале. Полиција се увијрила, да је неказ назови владике петипит. Али препредени доповитни није могла да уђе у траг, јер су већ умакли. Трговац је имао штете ушљед ове доповитнице до 20.000 рубаља а назови владика је обичан просјак, који је у околини Петрограда живио од милостије.

Двије модерно меблиране собе са електричним освјетљењем дају се под офит.

Упитати

Књижару Рајнвајн.

Р. 14. Бр. 26. 1-3

Лијеп калешин за једног и два коња, ко жели купити нека се обрати Томици Стаматовићу Кат. Ул. број 139

Цетиње, 5. окт. 1911.

Р. 23. бр. 29, 1,1

Нашем незаборављеном оцу

† **Попу Видаку**

држаћемо седмодневни парастос у цркви на гробљу сјутра 6. овог мјесеца у 10. сати прије подне.

Цетиње, 5. октобра 1911. г.

Ожалошћени:

Шпиро Поповић с браћом.

Р. 32 бр. 28 1,1

†
Својим незаборављеним мужу

Михајилу (Мику) Вучновићу и сину

Владимиру

даваћу парастос у недјељу 9. ов. мјесеца у 10 сати изјутра у цркви св. Ђорђије у Подгорици.

Цетиње.

Ожалошћена:

Софија удова Вучковић

Р. 33. бр. 27. 1,1